

جایگاه غیرت در روابط همسری و نقش آن در زندگی

زهرامهرآبادی^۱

چکیده

یکی از کمالات والای انسانی که اسباب آن را خدای متعال در وجود آدمی تعبیه کرده غیرت است. غیرت از خودپرستی ناشی نمی شود بلکه احساس خاصی است که خداوند برای حمایت از حریم زندگی خانوادگی ایجاد کرده است. غیرت از خودپرستی ناشی نمی شود بلکه احساس خاصی است که خداوند برای حمایت از حریم زندگی خانوادگی ایجاد کرده است. در مرد، تمایل به عفاف و پاکی زن وجود دارد، همچنان که در خود زن نیز تمایل خاصی به عفاف وجود داشته است. حسی که در مرد نسبت به هموعان وجود دارد غیرت نامیده شده است. بر اساس آنچه به دست آمد نقش غیرت، نماد مردی و مردانگی، محبوبیت غیرتمند، دفاع از حریم خصوصی و خانواده، احساس امنیت اطرافیان، نیروی محرک است. کارکردهای خانوادگی، کارکردهای فرهنگی و اجتماعی و کارکردهای اقتصادی از کارکردهای غیرت است. هدف از انجام این تحقیق بررسی جایگاه غیرت در روابط همسری و نقش آن در زندگی است و روش جمع آوری داده ها به صورت اسنادی_ کتابخانه ای است.

کلیدواژه: زندگی، غیرت، همسر

^۱ طلبه سطح ۲ حوزه علمیه فاطمیه سلام الله علیها پاکدشت

مقدمه

غیرت در آموزه های ناب اسلامی از چنان اهمیت و ظرفیتی برخوردار است که همواره به عنوان شاخصه بارز اهل ایمان و سرمایه انسانی معرفی شده است. وجود غیرت در جامعه انسانی تا آنجا ضروری و حیاتی است که شارع مقدس اسلام در تشریع احکام نیز به آن عنایت داشته است. بر همین اساس، خدا به هر غیرتمندی، نظر لطف و مرحمت دارد.

غیرت به عنوان یک خصوصیت انسانی، عبارت از حساسیت و مراقبت شدید نسبت به ارزش های مادی و معنوی با انگیزه های ایمانی است. طبعاً غیرت به عنوان خصلتی مردانه یا زنانه در نظر گرفته نشده، بلکه به عنوان امری فطری در وجود انسان اعم از زن و مرد نهاده شده است که در آموزه های دینی، کارکردهای متفاوتی دارد؛ بنابراین لازم است با توجه به ابعاد مختلف غیرت و نقش آن در رشد و تعالی انسان، این موضوع در زمینه ها و ابعاد مختلفی بررسی شود.

مرد با همین صفت غیرت، ناموس خود را از دسترس لذت جویی و نگاه آلوده دیگران دور می کند و از همسر خود محافظت می نماید. برخلاف تصور عموم مردم، غیرت انواع و اقسام مختلفی دارد نظیر غیرت ملی، غیرت دینی، غیرت انسانی، غیرت بر محارم و

تا به حال تحقیقاتی در این موضوع صورت گرفته از جمله: مقاله غیرت و کارکردهای آن در آموزه های دینی از فیض الله اکبری دستک و دل ارا نعمتی پیرعلی و رمضانعلی رودمقدس که در این مقاله به توضیح غیرت و کارکردهای آن اشاره شده اما نقش غیرت در رابطه همسری و زندگی و راهکاری برای تقویت غیرت را بیان نکرده است.

از آنجا که غیرت تاثیر بسزایی در زندگی و روابط دارد که از صفت خدا دادی سرچشمه میگیرد که لازم است آن را تقویت کنند. از این رو در این تحقیق که به شیوه توصیفی و به متد کتابخانه ای نگاشته شده در پی پاسخ به این پرسش است که نقش غیرت در زندگی چیست؟ و اهداف این پژوهش شناخت کارکردهای غیرت و آفات نبود غیرت و راهکارهای تقویت آن می باشد.

۱_ مفهوم شناسی

۱_۱. **زندگی؛** (~) [په .] (حامص .) ۱ - زنده بودن ، زیست ، حیات . ۲ - مدت عمر . ۳ - وضع مالی . ۴ - مال و منال .^۱

۱_۲. **غیرت؛** غیرت (به عربی: غیره) واژه‌ای عربی و به و از ماده "غَ یَ رَ" به معنای توجه به غیر و دیگری و در نظر داشتن دیگری و محور قرار دادن دیگری است. در اصطلاح برای ناموس به کار برده می شود و هر ناموس سه گانه اعم از وطن، خانواده، دین را بخواهد محور قرار دهد، یعنی غیریت را محور قرار داده و این عمل غیرت خوانده می شود. غیرت علی رغم باور عامه به معنای رشک پذیری یا سلطه جویی بر دیگری نیست.^۲

در فرهنگ لغت، ذیل معنای غیرت آمده است: «واژه غیرت از تغییر و تغیر و یک نوع حالت، دگرگونی و برانگیختگی درونی به همراه حس دفاع در شخص نسبت به آنچه دوست می دارد اعم از عزت، آبرو، شرف، دین، ناموس، کشور و... است».^۳

۱_۳. **همسر؛** همقد، برابر، همخانه، درقدرومرتبه، زن وشوهر^۴

۲_ ضرورت غیرت

غیرت یکی از کمالات انسانی است که دست پرتوان آفرینش، اسباب آن را در وجود آدمی تعبیه کرده است. غیرت ورزی در حد عالی آن، لازمه انسانیت آدمیان مخصوصاً مؤمنان پرهیزکار است. امیرمؤمنان - علیه السلام - فرمود: «خداوند برای مؤمن، غیرت می ورزد، پس او نیز باید غیرت آورد. هر کس غیرت نورزد، دلش وارونه است».^۵

شاید مراد از وارونگی دل این باشد که شخص بی غیرت از حالت طبیعی انسان خارج شده و به ورطه پوچی و تباهی سقوط کرده است.

وجود غیرت در جامعه انسانی تا آنجا ضروری و حیاتی است که شارع مقدس اسلام در تشریع احکام نیز به آن عنایت داشته است.

^۱ معین، فرهنگ معین، ذیل واژه زندگی

^۲ <https://fa.m.wikipedia.org>

^۳ دهخدا، لغتنامه فارسی، ص ۴۱۲

^۴ معین، فرهنگ فارسی، ذیل واژه همسر

^۵ مجلسی، بحار الانوار، ج ۷۹، ص ۱۱۵

رسول خدا - صلی الله علیه و آله - فرمود: (آگاه باشید که خداوند، محرمات را حرام و حدود را وضع کرد و هیچ کس غیورتر از خدا نیست که از روی غیرت، زشتیها را حرام کرده است).^۱ بر همین اساس، خدا به هر غیرتمندی نظرلطف و مرحمت دارد.

غیرت به معنای دفاع از همسر و دیگر افراد خانواده در مقابل تجاوز و آزار است. زمانی که می خواهید غیرت یک مرد را محک بزنید به نوع رفتار او با همسرش نگاه کنید. فرد با غیرت فقط روی پوشش همسرش حساس نیست بلکه او را در برابر آسیب های جسمانی و روانی محافظت می کند.

یک مرد با غیرت علاوه بر توجهی که باید روی افراد خانواده داشته باشد تا آنها را از هرگونه آزاری دور کند باید خودش نیز فرد پاکدامنی باشد. آنها ارتباطشان را با دیگران کنترل می کنند و برای خودشان حریمی مشخص می کنند.^۲

همچنین، مسلمانان وظیفه دارند که در میان خود - در روابط اجتماعی و خانوادگی - عفت شخصی و عمومی را رعایت کنند. زنان با حجاب کامل اسلامی و رعایت شئون اجتماعی، از هرگونه خودنمایی و تحریک مردان امتناع ورزند و مردان نیز با متانت و حفظ امانت نسبت به پاکدامنی خود و دیگران همت گمارند. نیز ناموس خویش را از رفت و آمدهای غیر ضروری، پوشیدن لباس های جلف و زننده، هرگونه خودآرایی در اجتماع، سخن گفتن و روبرو شدن با نامحرم و... باز دارند تا زمینه های ناامنی ناموسی محو شده، جای خود را به امنیت و عفت بدهد.

از منظر اسلامی، رشک ورزی یک مرد بر زنان هم خون وی اعم از مادر، خواهر، همسر و دختران گونه ای خوب از رشک ورزی یا غیرت است.

غیرت انسان را از ارتکاب به فساد و تباهی حفظ می کند و در واقع نشان دهنده این مطلب است که غیرت و مردانگی با پاکدامنی رابطه مستقیم دارد و به همین دلیل است که پاکدامنی هر کسی به قدر بهره‌مندی او از غیرت خواهد بود. زن و شوهر غیرتمند علاوه بر این که خود را از هوسرانی های زود گذر و سرگرم کننده حفظ می کنند، درقبال حفظ عفت اعضای خانواده نیز بی اعتنا نیستند و با رفتارها و برنامه ریزی درست و کنترل صحیح معاشرت های خانوادگی، آنان را از گرفتار شدن در دام هوس محافظت می کنند.^۳

^۱ همان، ج ۷۳، ص ۳۳۲

^۲ <https://zehnemovafagh.com>

^۳ طریحی، مجمع البحرین، ج ۳، ص ۲۰

۳_ جایگاه و نقش غیرت در زندگی

چنانچه بیان شد، یکی از حالات نفس آدمی، دفاع از حریم ارزش ها و جلوگیری از هرگونه تعرض نسبت به آن است. از این حالت نفس که فضیلتی اخلاقی نیز شمرده می شود، به عنوان غیرت یاد شده است. هر انسانی اهل غیرت است مگر آنکه از حالت فطری و طبیعی خود، خارج شده باشد.

غیرت در مردان، نماد مردانگی و آزادگی است و تقویت آن به ویژه در حوزه مسائل خانوادگی و ناموسی، امری بایسته و شایسته است و تضعیف آن، موجب می شود که مرد به عنوان ستون استوار و قوام بخش خانواده مطرح نباشد؛ زیرا بی غیرتی مرد، توان دفاع از حریم خانه و خانواده و ارزش ها را از او می گیرد. در آموزه های اسلامی بر نقش غیرت تأکید ویژه ای شده است که یکی از آن هامحبوبیت غیرتمند است.

از آنجایی که همه صفات الهی در انسان به ودیعت گذاشته شده و در فطرت انسانی سرشته شده است، ازاین رو در روایات اسلامی، کسانی که غیرت ندارند به عنوان افرادی فاقد سلامت قلبی و انسان های خارج شده از حالت سلامت فطری و طبیعی معرفی شده اند.

در روایتی آمده است: «اگر انسانی غیرت نداشته باشد، قلبش وارونه است»^۱؛ پس غیرتمند نسبت به دخالت های نابجا و ناروای دیگران در مورد آن چیزی که دوست دارد واکنش نشان می دهد و هرچه متعلق غیرت، ارزشمندتر و محبوب تر باشد، واکنش او نیز شدیدتر خواهد بود و اگر کسی واکنش نداشته باشد، بیانگر آن است که فطرت سالم و طبیعی خود را از دست داده و به بیماری روحی و روانی (قلبی) دچار شده است که نمی تواند احساسات و عواطف واقعی خود را نسبت به محبوب و ارزش های خویش نشان دهد. علامه مجلسی درباره این بیماری گفته است: «منظور از قلب وارونه، این است که قلبش همانند ظرف وارونه ای است که چیزی در آن جای نمی گیرد، قلب افراد فاقد غیرت نیز، تهی از صفات و اخلاق برجسته انسانی است»^۲

غیرتمند همانگونه که نسبت به حریم های عمومی و ارزش های دینی و اسلامی حساس است و به جنگ دشمنان اسلام و میهن می رود، در دفاع از حریم خصوصی و جان و مال و عرض خویش نیز حساس است و به دفاع از حریم خانه و خانواده می پردازد. رسول اکرم می فرماید: «خدای متعال، بی گمان نفرت دارد از مردی که به زور وارد خانه اش شوند و او نجنگد»^۳

تجلی غیرت مردان را باید در حمایت از عفت و ناموس خویش جست و جو کرد. اگر کسی بخواهد به عنوان انسان عفیف شناخته شود، لازم است که آن را در غیرت خویش به نمایش گذارد. امام علی(ع) معیارسنجش

^۱ کلینی، اصول کافی، ص ۲۳۶

^۲ تمیمی آمدی، غرر الحکم، ج ۳، ص ۸۲۳

^۳ متقی هندی، کنز العمال، ص ۲۳۶

۷-۱. تقویت باورهای دینی؛ از آنجا که غیرت از ثمرات ایمان محسوب می شود، تقویت ایمان موجب تقویت غیرت است. کسی که به ارزش های الهی رو آورد و بدان باور داشته باشد، به طور طبیعی از آن دفاع می کند.

۷-۲. معرفت دینی؛ تردیدی نیست که غیرت دینی یک ضرورت است، اما غیرت بدون پشتوانه معرفت به حدود الهی نمی تواند پا بر جا باشد؛ زیرا با اولین شبهه، انگیزه جانبداری خود را از دست می دهد. از این رو، در قرآن و روایات اسلامی اهمیت ویژه ای به معرفت و بینش مؤمنان داده شده است. کسی که نمی داند چه سرمایه ای دارد، یا ارزش آن را نمی داند، با از دست دادن آن نگران نمی شود؛ اما کسی که به سرمایه خود و ارزش های آن توجه داشته باشد، در حفظ آن نیز تلاش می کند و در صورت از دست دادن آن ناراحت می شود.^۱

۷-۳. بهره مندی از خطابه؛ خطابه یکی از عواملی است که احساسات و غیرت مردانگی را به جوش می آورد و پشت سر خود حرکت و جنبش ایجاد می کند.^۲ و این حربه در جهت مثبت یا منفی همواره در جهان مورد توجه ملت ها بوده است.

۷-۴. تبلیغات هماهنگ؛ یکی از راه های کاربردی برای تقویت غیرت، تبلیغات هماهنگ مسئولان فرهنگی کشور از طریق فیلم، هنر، کتاب، مطبوعات و... است.

۷-۵. تجلیل از غیرت مندان؛ یکی از راه های تقویت غیرت دینی، تجلیل از غیرت مندان است؛ همان طوری که برای تقویت بنیه دفاعی، ورزشی، هنری، علمی و... از دست اندرکاران این مسایل تجلیل به عمل می آید، اگر غیرت مندان در جامعه مورد احترام و توجه قرار گیرند و افراد بی غیرت مطرود جامعه باشند. غیرت عمومی جامعه تقویت می شود.^۳

۷-۶. همنشینی با افراد با غیرت؛ همنشینی با افراد با غیرت معاشرت و همنشینی با هر فردی آثاری دارد. از این رو در روایات از همنشینی با برخی از افراد، نهی و نسبت به برخی از افراد توصیه شده است و کسی که بخواهد از این صفت رذیله رهایی یابد باید با افراد با غیرت نشست و برخاست کند.^۴

^۱ <https://hawzah.net>

^۲ مرتضی مطهری، سیری در نهج البلاغه ص ۱۹۲.

^۳ <https://hawzah.net>

^۴ <https://www.afkarnews.com>

۷-۷. توجه به عواقب بی غیرتی؛ یکی از راه های مقابله با پدیده بی غیرتی، تبیین آثار و عواقب بی

غیرتی در قالب های گوناگونی چون هنر، خطابه، کتاب، موعظه و... است. والبته اگر هر فرد از عوامل بی

غیرتی اجتناب کند غیرت مندی در وجودش تقویت شود.^۱

^۱ <https://www.tarafdari.com>

نتیجه گیری

این تحقیق با عنوان جایگاه غیرت در روابط همسری و نقش آن در زندگی است. یکی از حالات والای نفس انسانی، دفاع از حریم ارزش ها و جلوگیری از هرگونه تعرض نسبت به آن است. از این حالت نفس که فضیلتی اخلاقی نیز شمرده می شود، به عنوان غیرت یاد شده است. هر انسانی، فطرتاً اهل غیرت است مگر آنکه از حالت فطری و طبیعی خود بیرون رفته باشد. غیرت در مردان، نماد مردانگی و آزادگی است و تقویت آن به ویژه در حوزه مسائل خانوادگی و ناموسی، امری بایسته و شایسته است و تضعیف آن موجب می شود که مرد به عنوان ستون خانواده مطرح نباشد؛ زیرا بی غیرتی مرد، توان دفاع از حریم خانه و خانواده و ارزش ها را از او می گیرد. از این رو در آموزه های اسلامی بر نقش غیرت تأکید ویژه ای شده است.

غیرتمند همان گونه که نسبت به حریم های عمومی و ارزش های دینی و اسلامی حساس است و به جنگ دشمنان اسلام و میهن می رود، در امر دفاع از حریم خصوصی و جان و مال و آبروی خویش نیز کوشا است و به دفاع از حریم خانه و خانواده می پردازد.

از نقش های غیرت، نماد مردی و مردانگی، محبوبیت غیرتمند، دفاع از حریم خصوصی و خانواده، احساس امنیت اطرافیان، نیروی محرک است.

و راهکار های تقویت غیرت عبارتند از: تقویت باورهای دینی، معرفت دینی، بهره مندی از خطابه، تبلیغات هماهنگ، تجلیل از غیرت مندان، همنشینی با افراد با غیرت، توجه به عواقب بی غیرتی.

پیشنهادهای تحقیق شامل پیشنهادات کاربردی و پژوهشی است:

پیشنهادهای کاربردی: ۱_ ساخت کلیپ های آموزشی از آسیب ها و راهکارها ۲_ برگزاری کنفرانس در زمینه غیرت و فواید آن

پیشنهادهای پژوهشی: ۱_ نوشتن کتاب مجزا و مفصل در زمینه راهکارهای تقویت غیرت ۲_ بررسی آسیب های نبود غیرت به صورت تفصیلی.

فهرست منابع

*قرآن

*نهج البلاغه

کتاب فارسی

- ۱- تهرانی، مجتبی، **یا حسین مظلوم**، بی جا: انتشارات مصابیح الهدی، چاپ اول؛ بی تا
- ۲- حرعاملی، محمد بن حسن، **آداب معاشرت از دیدگاه معصومان علیهم السلام**، (ترجمه محمد علی فارابی و یعسوب عباسی علی کمر)، مشهد: بنیاد پژوهش های اسلامی، چاپ دوم، بی تا
- ۳- دهخدا، علی اکبر، **لغتنامه فارسی**، تهران: موسسه لغتنامه دهخدا، چاپ سوم، ۱۳۹۰.ش
- ۴- معین، محمد، **فرهنگ معین**، تهران: زرین، چاپ سوم، ۱۳۸۶.ش
- ۵- _____، **فرهنگ فارسی**، تهران: امیرکبیر، چاپ بیست و هفتم، ۱۳۹۱.ش
- ۶- متقی هندی، علاءالدین علی بن حسام، **کنز العمال فی سنن الاقوال و الافعال**، بی جا: دارالحدیث، چاپ اول، ۱۳۷۴.ش
- ۷- مطهری، مرتضی، **سیری در نهج البلاغه**، تهران: صدرا، چاپ اول، ۱۳۸۳.ش
- ۸- _____، **مجموعه آثار**، تهران: ص ۱۰۱، چاپ پنجم، بی تا

کتاب عربی

- ۹- تمیمی آمدی، عبدالواحد، **غررالحکم و دررالکلم**، قم: دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۱.ش
- ۱۰- حرعاملی، محمد بن حسن، **وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه**، بی جا: کتابچی، چاپ دهم، ۱۳۸۶.ش
- ۱۱- صدوق، محمد بن علی بن حسین بابویه، **من لایحضره الفقیه**، قم: جامعه المدرسین، چاپ دوم، ۱۴۰۴ق
- ۱۲- طریحی، فخرالدین محمد، **المنتخب للطریحی فی جمع المراثی و الخطب المشتهر**، قم: مکتبه الحیدریه، چاپ دوم، ۱۳۸۵.ش

۱۳- -----، مجمع البحرين، بی جا: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ چهارم، ۱۳۸۷.ش

۱۴- قمی؛ عباس، سفینه البحار و مدینه الحکم و الآثار، مشهد: بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی، چاپ چهارم، ۱۳۹۶.ش

۱۵- کلینی رازی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، (ترجمه سید جواد مصطفوی)، قم: بی نا، چاپ دوم، ۱۴۱۰ ق

۱۶- مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الانوار، قم: اسلامیه، چاپ چهارم، ۱۳۸۶.ش

۱۷- نوری، حسین بن محمد نقی، جامع نوادرالمسائل من مستدرک الوسائل، مشهد: بنیاد پژوهش های اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۹۴.ش

مقالات

۱۸- اکبری دستک، فیض الله، نعمتی، پیر علی دل آرا، رود مقدس، رمضانعلی، " غیرت و کارکردهای آن در آموزه های دینی"، نشریه بصیرت و تربیت اسلامی، شماره ۴۴، ۱۳۹۷.ش

سایت ها

<https://fa.m.wikipedia.org>

<https://zehnemovafag.com>

<https://makarem.ir>

<https://www.beytoote.com>

<https://hawzah.net>

<https://www.afkarnews.com>

<https://www.tarafdari.com>

<https://mamooriat.com>

<https://kayhan.ir>

<https://www.makarem.ir>

<https://imanoor.com>

<https://agahclinic.com>

<https://wiki.ahlolbait.com>